

Salassapitositumus

Laadukas ja luotettava vapaaehtoistyö edellyttää vapaaehtoisten vaitiolovelvollisuutta sekä autettavia koskeissa asioissa, että viranomaisyhteistyön kautta saatujen salassa pidettävien tietojen osalta. Auttaja osoittaa arvostusta autettavaa kohtaan sitoutumalla vaitiolovelvollisuuteen.

Salassapidosta on säädetty useissa eri laeissa*. Nämä lait voivat tulla sovellettaviksi, vaikka toimijana on vapaaehtoinen.

Toimiessani vapaaehtoisena hälytysryhmässä, sitoudun olemaan kertomatta eteenpäin mitään sellaista (arkaluontoista, tai salassapidettavaa) tietoa, jonka olen saanut tietooni toimiessani ryhmän jäsenenä. Vaitiolovelvollisuus koskee minua myös sen jälkeen, kun olen lopettanut toimintani kyseisessä ryhmässä.

Situmus tehdään kahtena kappaleena, toinen vapaaehtoiselle itselleen ja toinen ryhmänjohtajalle tai osaston puheenjohtajalle.

Päiväys ja paikka

Vapaaehtoisen allekirjoitus, syntymäaika ja nimenselvennys

Ryhmänjohtajan tai osaston puheenjohtajan allekirjoitus ja nimenselvennys

* Salassapitovelvollisuudesta on mainittu useissa eri laeissa, kuten Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), Henkilötietolaki (523/1999), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), Kansanterveyslaki (66/1972), Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) ja Poliisilaki (872/2011, 7. luku 1§).

Vapaaehtoisen vaitiolovelvollisuus ja salassapitositoumus

Vapaaehtoistoiminta perustuu vapaaehtoisten taitoihin ja persoonallisuuteen. Vapaaehtoisilta ei edellytetä ammattityöntekijän taitoja. Vapaaehtoiset saavat tehtäväänsä ohjausta ja koulutusta.

Laadukas ja luotettava vapaaehtoistyö edellyttää vapaaehtoisten vaitiolovelvollisuutta autettavia koskevista asioista. Vaitiolo autettavaa koskevien asioiden osalta takaa sen, että autettava henkilö voi luottaa auttajaansa ja siihen, etteivät hänen asiansa leviä sivullisten tietoon. Auttaja osoittaa arvostusta autettavaa kohtaan sitoutumalla vaitiolovelvollisuuteen. Ilman tätä luottamusta auttaminen on mahdotonta. Myös viranomaisyhteistyö vaatii monissa tilanteissa vaitiolovelvollisuutta.

Suomessa ei ole lainsäädäntöä, joka käsittelee nimenomaisesti vapaaehtoisten vaitiolovelvollisuutta. Salassapidosta on säädetty useissa eri laeissa, mm. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 3 ja 4 luvut), Henkilötietolaissa (523/1999, 2 ja 3 luvut), Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, 6 ja 7 luvut), Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994, 16–17§), Kansanterveyslaissa (66/1972, 11§) ja Laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992, 13§). Poliisin avustustehtäviin osallistuvilla vapaaehtoisilla on vaitiolovelvollisuus myös Poliisilain (872/2011, 7.luku 1§) perusteella. Nämä lait voivat tulla sovellettaviksi myös tilanteissa, joissa toimijana on vapaaehtoinen.

Jokainen auttamistehtäviin osallistuva vapaaehtoinen on vaitiolovelvollinen. Vaitiolovelvollisuus koskee nähtyjä ja kuultuja tilanteita, autettujen henkilöllisyyttä, sekä myös viranomaisyhteistyön kautta saatuja salassapidettäviä tietoja, liittyen esim. viranomaisten toimintaan. Vaitiolovelvollisuus koskee vapaaehtoista myös hänen vapaaehtoisuutensa päättymisen jälkeen.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vapaaehtoinen ei voi ilmaista ulkopuolisille tietoja autetuista henkilöstä. Hän ei voi myöskään käyttää kuulemiaan tapauksia tai "caseja" esimerkkeinä julkisissa keskusteluissa, esitelmissä tai kirjoituksissa ilman asianomaisen lupaa.

Autetun tietoja ei saa luovuttaa sivullisille. Sivullinen on henkilö, joka ei ole osallistunut autetun hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin. Autetun omaisille voidaan autetun luvalla kertoa, miten häntä on autettu. Esimerkiksi naapurille ei voi kertoa, miten kyseistä henkilöä on autettu.

Autetun tietoja voidaan kertoa terveyden- tai sosiaalihuollon ammattilaisille (mm. lääkäri, sairaanhoitaja, sosiaalityöntekijä), tai muille viranomaisille (poliisi), jotka ovat mukana auttamistyössä. Tähän tulee olla autettavan suullinen suostumus. Tiedon siirtyminen auttajalta toiselle edesauttaa autettavan jatkohoitoa.

Vapaaehtoinen voi tietyissä tilanteissa joutua punnitsemaan, onko hänellä velvollisuus kertoa joitakin tietoonsa tulleita asioita eteenpäin. Vaitiolovelvollisuus voi väistyä, jos kyse on esim. tilanteesta, jossa lapsen etu edellyttää lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Jos vapaaehtoistehtävän aikana saa tietoa suunnitteilla olevasta rikoksesta, voi ilmoituksen asiasta tehdä poliisille vaitiolovelvollisuuden estämättä. Epäselvissä tapauksissa vapaaehtoisen tulee keskustella asiasta ensin ryhmänjohtajan tai työntekijän kanssa.

Tehtävissä, joissa vapaaehtoinen saa usein tietoonsa salassa pidettäviä ja arkaluontoisia asioita, on hyvä laatia vapaaehtoisen kanssa nimenomainen salassapitositoumus. Salassapitositoumuksen rikkominen voi muodostaa perusteen evätä oikeus vapaaehtoisena toimimiseen.

Tiedotusvälineet

Tiedotusvälineille voidaan kertoa yleisesti Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminnasta. Mitään autettujen henkilöiden yksityisyyteen liittyviä tietoja tai muita salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa tiedotusvälineille. Tietoja hälytystehtävistä antaa ainoastaan viranomainen tai viranomaisen valtuuttama Vapepa-johtaja tai Suomen Punaisen Ristin työntekijä.

Viranomaiset hoitavat tiedottamisen omien toimintamalliensa mukaan.

Mikäli asiakas havaitsee, että häntä koskevia tietoja on annettu esimerkiksi tiedotusvälineille, hän voi viedä jutun oikeuteen ja vaitiolovelvollisuutensa rikkonut henkilö voidaan tuomita salassapitorikoksesta tai rikkomuksesta.

Lisätietoja

Eri toimintamuodoilla voi olla vielä erillisiä, tarkempia ohjeita vaitiolovelvollisuuteen liittyen. Tällaisia voivat olla mm. ohjeet asiakirjojen säilyttämiseen liittyen.

Esimerkiksi kadonneen etsintään osallistuvan vapaaehtoisen tulee luovuttaa kaikki tehtävän aikana saamansa aineisto, mukaan lukien ottamansa tai saamansa valokuvat, Vapaaehtoisen pelastuspalvelun johtopaikalle ennen poistumistaan tehtävältä.

Jos olet epävarma vaitiolovelvollisuuteen liittyvistä asioista, saat lisätietoja toimintaryhmäsi vetäjältä tai Suomen Punaisen Ristin piiritoimiston henkilökunnalta.